

Årsrapport 2023

Styreleders ord

Nok et fiskeriår er gått! Og nok en gang ble året avsluttet med ny eksportrekord.

Aldri før har eksportverdien av norsk sjømat vært høyere enn i 2023. Totalt eksporterte Norge 1,5 millioner tonn villfisk til en verdi av 43,3 milliarder kroner i fjor.

Man kan fortsatt takke den svake norske kronen mest for at verdien er løftet til et rekordhøyt nivå.

Det er en stadig voksende befolkning, og vi bidrar med noe av den mest klimavennlige maten, som i tillegg er veldig sunn og god. Så potensialet for å oppnå enda høyere verdi, av alle disse millionene måltider med mat, er absolutt til stede.

Kvotemelding 2.0

Med regjeringsskifte i 2021 kom også meldingen om at det ble en ny kvotemelding.

12. januar ble meldingen presentert i Tromsø.

Overordnet synes jeg det er bra at meldingen ønsker å legge til rette for aktivitet langs kysten og levere på fiskeriformålene. Jeg synes også det er bra at det ikke ble en

sammenslåing av pelagisk trål og ringnot, gjeninnføring av trålstigen/sildestigen og ikke minst at ressursrentedebatten er lagt død og at landindustri ikke involvert i denne omgang.

Det som ikke er fullt så bra er at kvotemeldingen igjen nesten bare har fokus på torsk. Det er lite fokus på pelagisk fisk og andre arter.

Omfordeling har vært debattert mye. Jeg mener at fordelingen mellom de

ulike flåtegruppene må ligge fast. Det er forutsigbart. Rammebetingelsene for fiskerinæringen er et resultat av kontinuerlig arbeid over flere tiår med skjøre kompromiss mellom næringen og forvaltningen om fordelingen. Politiske mål og naturen er også hensyntatt i denne fordelingen. Foreslåtte omfordeling rokker ved innarbeidede prinsipper.

Jeg mener det er svært positivt at det igjen slås fast at gevinsten fra utløpte strukturkvoter

skal tilbake til gruppen. Men at det var Modell X som det ble landet på synes jeg er vanskelig å forstå. Det er tilbakefall til grunnkvote som har vært avtalen.

Det mangler flere avklaringer i kvotemeldingen. Deriblant avklaring på et av de viktigste hovedprinsippene i fiskerinæringen, kvotetak. Kvotetakene er direkte koblet til fiskeripolitiske mål knyttet til konsentrasjon av fiskerettigheter, sysselsetting og bosetting og Riksrevisjonen sin kritikk. Og dermed retningen i fiskeripolitikken.

Etter hvert som utløpte strukturkvoter fordeles i fiskeflåten, vil flere fartøy overstige takene, og allerede fra 2027. Kvotetakene må fortsatt fungere som en begrensning som tiltenkt.

Departementet har i to høringer bedt om tilbakemelding på hvordan dette bør håndteres i høringsrundene. Likevel er ikke dette avklart i kvotemeldingen og før den skal i Stortinget.

Det er for viktig til å skyve på.

Fisk er mat

Sjømatnæringen er en stor matprodusent. Og hvert år bidrar villfisknæringen med millioner av måltider hver eneste dag.

Vi har en målsetning om at villfisk skal fortsette å være den mest klimavennlige og bærekraftige maten. Samtidig som vi ivaretar fiskeri- og distriktpolitiske hensyn. Nye klimakrav må derfor ses på i en slik sammenheng, og samlet.

Regjeringens politikk vil ha konsekvenser både for hvor mye klimavennlig mat fiskerne leverer, og for flåtens struktur og sammensetning.

Vi jobber hardt for å få politikere til å forstå at det er mat vi driver med. Den dagen det anerkjennes tror jeg også at fiskerinæringen vil bli lyttet mer til både når de kommer til arealkonflikter til havs og når rammebetingelser besluttes.

Vi må bli flinkere til å fortelle om dette. For det er stadig kamp om arealet der fiskeriet

Gatekunst i Bergen. Foto: Pelagisk Forening

finner sted. Det blir svært tydelig når det besluttes å etablere havvind på fiskefeltene, alt rett i det blå matfatet. I utgangspunktet er Pelagisk Forening positiv til andre næringer og aktivitet på havet. Det er med på å gi næringslivet langs kysten flere ben å stå på og skaper aktivitet og arbeidsplasser på norskekysten, noe som er helt i tråd med Pelagisk Forenings hovedmål. Men aktiviteten må ikke være til hinder for fiskerinæringen eller til skade for fisken og de viktige gyte- og oppvekstområdene.

Kristian Sandtorv
styreleder

Loddefiske

Til slutt må jeg innom loddefiske, eller det manglende loddefisket. Siden Pelagisk Forening ble stiftet har vi jobbet for å implementere «Islandsmodellen» i loddefisket i Barentshavet. Vi må også se til Island når det gjelder viljen til å gjennomføre flere tokt og viljen til å finne lodde. Årets loddevote har ingen sammenheng med størrelsen på bestanden og det er på høy tid at det skjer en endring.

Til slutt vil jeg takke engasjerte medlemmer, styremedlemmer og ansatte for et godt fiskeriår!

Vindla på kolmulefiske. Foto: Olav Endre Drønen/Norges Sildesalgslag

Styremelding 2023 – 2024

I året som er gått er det nok ein gang satt ny eksportrekord for norsk sjømat. Det er gledeleg at det går godt i sjømatnæringa, og Pelagisk Foreining har til mål at fiskerinæringa skal bidra til å skape aktivitet og ringverknader langs heile kysten.

I året som er gått er det nok ein gang satt ny eksportrekord for norsk sjømat. Det er gledeleg at det går godt i sjømatnæringa, og Pelagisk Foreining har til mål at fiskerinæringa skal bidra til å skape aktivitet og ringverknader langs heile kysten.

Ingen ting veks inn i himmelen, og det er skjær i sjøen. Renteauke, og høge bunkersprisar har blitt merkbar for mange fiskarar. Kombinert med kvotenedgang, og ei eventuell styrking av krona, kan det bli tøft for mange framover.

I statsbudsjettet for 2023 blei det klart at Havforskningsinstituttet (HI) fekk ein stram økonomi. HI fekk m.a. ikkje kompensert for stor auke i bunkersprisane. HI fasa ut den gamle havgåande båten «Kristine Bonnevie», og måtte ty til nedbemanning og tilsettingsstopp. Noko av dette er kompensert med at kystbåten «Prinsesse Ingrid Aleksandra» kom i drift, og at HI fekk 47 millionar nok ekstra i revidert nasjonalbudsjett.

Det er på det reine at talet på toktdøgn har blitt redusert, men heldigvis ikkje så mykje som frykta. Styret meiner at det har vore rett av HI å prioritera bestandsforskning på dei største kommersielle artane.

I året som har gått har Pelagisk Forening hatt møte med fiskeriministeren. I møta fekk me presentert Pelagisk Forening, og lagt fram foreininga sitt syn på m.a. kvotemeldinga og arealkonfliktar til havs. Pelagisk Forening har òg hatt møte med representantar for dei fleste politiske partia. Styret ser på slike møte som svært positive, og som ein god måte å fremje foreininga sine synspunkt på.

Pelagisk Forening har delteke på relevante arenaer, bygd relasjonar, og samarbeidd med myndighetene, og andre i næringa. Styreleiar, styremedlemmer, representantskapsordføraren, og sekretariatet har hatt mange møte med politikarar. Dette både på Stortinget, i lokala til Pelagisk Forening, på ulike partikontor, på Arendalsuka og på andre arenaar.

Det har vore tolv styremøte i 2023.

*Snøkrabbeklør.
Foto: Pelagisk Forening*

Medlemsmøte

Pelagisk Forening har arrangert fleire medlemsmøte. Tema for møta har vore kvotemelding 2, lukking av snøkrabbefiskeriet, autonom undervassdrone til tråling, generasjonsskifte, havvind, prisar og marknad.

Styret vil takke bidragsytarane, innleiarane, foredragshaldarane, og deltakarar for gode innlegg.

Styret oppfordrar medlemmar til å melde inn ønske om tema til medlems-møte.

«Det grønne skiftet»

Miljø og klima har hatt stort fokus i samfunnet dei siste åra. Slik òg i Pelagisk Forening. Styret er opptatt av at fiskarane skal drifte mest mogeleg

miljøvennleg, og meiner at ein må sjå på det totale bilete før miljøtiltak blir innført. Diverre er ikkje alternativ teknologi for energibæring god nok til å brukast i havfiskeflåten.

Styret meiner at inntil vidare er den beste måten å få ned klimagassutsleppa, frå fiskeflåten, redusert energiforbruk, gode reguleringar og gode avtalar med landa Noreg deler bestandar med.

Styret er òg skeptisk til klimavinsten dersom vindturbinar fører til at fiskarar ikkje kan fiska mat med det lågaste karbonutsleppet per kg.

Det er òg viktig at marginale fiskeri, som òg er hausting av sunn mat med lågt «klimaavtrykk», ikkje blir ulønsame og avvikla.

Det er òg innført krav om innblanding av biodrivstoff. Biodrivstoff var truleg årsaka til at eit medlemsfartøy opplevde store driftsproblem med ho-vudmotoren. Slike problem kan sjølvstøtt vera alvorleg for tryggleiken. Pelagisk Forening har fokus på dette, og ønsker at medlemmar som opplever slike problem melder det til sekretariatet.

Myndigheitene vurderer oppretting av eit CO₂-fond. Pelagisk Forening er urolege for at eit slikt fond vil ha høge kostnadar for låge utsleppsreduksjonar. Dersom det skal innførast eit CO₂-fond etter modell av NO_x-fondet må tiltaka ha påviseleg reduserande effekt på utsleppa, og eventuelle tilskotsordningar må ha dokumenterte klimavinst. Per i dag finst det heller ikkje konkrete alternativ som kan dokumentera vesentleg reduksjon av utslepp.

Sildelaget og prisinformasjon

Som kjent tapte Sildelaget lagmannsrettssaka om prisinformasjon. Pelagisk Forening er kritisk til at eit viktig verktøy for å vurdere korleis ein skal plassere seg på havet for å tilby landindustrien mest mogeleg attraktive råvarer, og tilpasse tilbod til etterspørsel, er

fjerna. Manglande prisinformasjon problematiserer ei rekke vurderingar som fiskarane gjer under utøvinga av fisket.

Lodda

Pelagisk Forening har hatt fokus på loddefiske i Barentshavet i mange år. Foreninga arbeider målretta for å styrkje forskinga, og for å få ein fast årleg kvote. Dette for å «vedlikehalde» marknaden, og for å få fangstdata inn som ein del av forskinga. Diverre blei det ikkje loddetokt i 2024.

Pelagisk Forening har, nok ein gang, oppmoda departementet om å lukka loddefisket i Barentshavet for kystfartøygruppa. Diverre ønsker ikkje departementet å lukka dette fiskeriet.

Pelagisk Forening har òg uttrykt seg kritisk til ordninga med årleg trekning for kystbåtar som ønsker å delta i fiske etter lodde i Barentshavet. Dersom det likevel skal være loddtrekning forutset foreninga at fartøy som melder seg på er egna og utrusta, og at det er ein rullerande trekningsliste tilsvarande som for havbrisling.

Styret er glade for at Pelagisk Forening sitt langvarige fokus på loddefiskeriet i Barentshavet har ført til forskning, og at det er opna for fiskeri.

Diverre blei det ikkje loddefiske ved Island i 2024. Dette sjølv om havforskinga på Island gjorde ekstra forskingstokt. Styret er derfor kritisk til at det ikkje vart gjennomført gytetokt til sesongen 2024.

Island har sagt opp kyststatsavtalen/trepartsavtalen som har gitt Noreg rett til å fiska lodda i IØS. Oppseiinga har verknad f.o.m. neste sesong. Ny avtale er framforhandla, men er ikkje signert enno. Smutthullsavtalen opnar for eit svært avgrensa norsk fiskeri i IØS, men det er håp om at det blir inngått ein kyststatsavtale som gir Noreg større rettar til å fiska i IØS.

Pelagisk Forening deltek i forhandlingar mellom Noreg og Island. Styret opplever dette som nyttig.

Lodde. Foto: Helge Skavlan/Norges Sildesalgslag.

Makrell

Brexit førte til at norske fartøy ikkje hadde høve til å fiska makrell i britisk sektor i 2021 og 2022. I 2023 bytta Noreg til seg soneadgang i UK. Soneadgangen var ikkje gratis, og Noreg måtte gje frå seg kvantum for å få soneadgang i UK.

Ordninga med delkvoteiningar i UK si sona, og dårleg makrelltilgang i NØS, førte til at

Nestleder Kristine Kristoffersen serverer matjessild på dekk på Vestland Arctic under Arendalsuka. Foto: Pelagisk Forening

mange overfisket eigen delkvote i UK og Norge sin delkvote ble derfor oppfisket før alle fartøy hadde fått brukt delkvoten sin. Dette førte til at direktoratet stengte fisket i UK, for norske båtar, og ei handfull båtar mista viktig soneadgang.

Fiske utover delkvoten fører til inndraging, men ikkje til redusert fartøykvote. Pelagisk Forening bad direktoratet endra dette, men det blei ikkje etterkomme.

Endra vandringsmønster og redusert soneadgang i UK gjorde at fleire båtar fekk ein lang sesong. Dei fleste har likevel klart å fiska det meste av makrellkvotane sine, men da med økt drivstoffbruk som igjen har ført til dårlegare økonomi og økt klimaavtrykk

Pelagisk Forening på Arendalsuka

Pelagisk Forening stilte sterkt på Arendalsuka. Dette med medlemsfartøyet Vestland Arctic. Det blei arrangert debatt og det var underhaldning om bord. På dekk var det servering av matjessild, snøkrabbe og kval. Det

Vestland Arctic på tur til Arendal. Foto: Vestland Seafood AS/Pelagisk Forening

var òg open båt kvar dag, slik at interesserte kunne koma om bord og få omvising på ein moderne snøkrabbebåt. Vestland Arctic er eit stort og flott fartøy. Båten har et stort

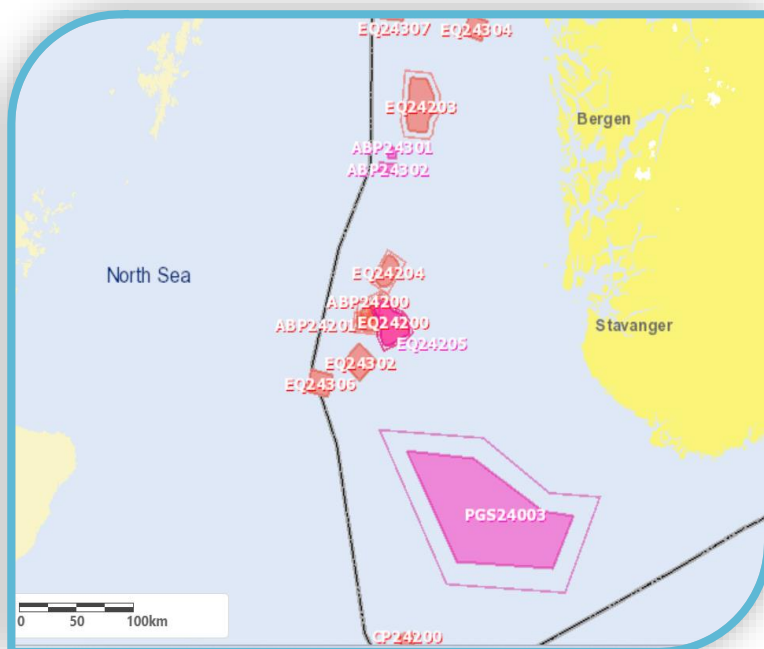
dekk og er derfor også godt egna til arrangement. Styret rettar ein stor takk til mannskapet, reiarlaget og familien Taranger for vel gjennomføring av Arendalsuka!

Pelagisk Forening deltok på strandrydding også i 2023, Foto: Pelagisk Forening

Arealkonflikter til havs

Pelagisk Forening har jobba mykje med problemstillingar i høve til havvind. I Noreg er det sterke krefter som jobbar intenst med å få bygd vindturbinar til havs, og det synest som om turbinane ikkje kan bli bygd raskt nok. Styret er ikkje prinsipielt imot vindturbinar til havs, men meiner at turbinane ikkje må hindra fiskeri, og at konsekvensane for livet i havet må avklarast før eventuell utbygging. Styret har òg merka seg at HI etterlyser konsekvensutgreiing før eventuell plassering av vindturbinar.

*Foreløpig planlagt seismikkaktivitet for sesongen 2024.
Foto: Utklipp fra [Sokkeldirektoratets kartside](#)*

Pelagisk Forening har òg arbeidd med seismikksaker. Målet er å unngå seismikk i fiskefelt i fiskesesongar. M.a. er det etablert godt samarbeid med andre fiskeriorganisasjonar, og

det synest som om seismikkselskapa byrjar å lytta til fiskerinæringa.

Pelagisk Forening har sagt tydeleg frå om at omsynet til fiskeriinteressene må vege tyngst i tilfelle arealkonflikt.

Høyringar

Pelagisk Forening har levert høyringssvar i viktige saker som lukking av snøkrabbefiskeriet, endring av leigefartøyordninga, havdeling og kysttorskvern, havbruk til havs, marknadsavgift, makrellreguleringar, endring av haustingsforskrifta, tilsetning av biodrivstoff i bunkersolja, kjønnsrepresentasjon i leinga i norske selskap, vindkraft på Utsira Nord, og Sørlege Nordsjø II, m. fl.

Det er òg mange fleire høyringar som er vurdert, men der foreininga har valt å ikkje svara fordi høyringane er av mindre interesse for aktiviteten til medlemmane.

Fiskeridirektoratet sitt årlege reguleringsmøte er ei munnleg høyring. Pelagisk Forening deltok, og leverte innspel i ei rekke saker om regulering av fiskeri for artane medlemmane fiskar.

Fiskarpensjon

Fiskaryrket har endra seg mykje sidan fiskarpensjonslova blei vedtatt i 1957. M. a. har auka levealder og betre teknologi ført til at fiskarane står lengre i jobb enn tidlegare. Ordninga med fiskarpensjon er garantert av sta-ten, og dei siste åra har staten betalt betydelege beløp til ordninga. Dette ønsker ikkje staten og fortsette med, og pensjonsordninga er under endring. Pelagisk Forening har deltatt i ei arbeidsgruppa om endring av ordninga. P.t. er det ikkje avklart korleis ordninga blir endra.

Pelagisk Forening i internasjonale forhandlingar

Pelagisk Forening har delteke i dei internasjonale forhandlingane om dei pelagiske artane sild, makrell, lodda og kolmule.

Fisker. Foto: Anne Lise Grønås/Pelagisk Forening

Pelagisk Forening har vore representert ved Ola Christian Olsen og Jonny Lokøy. Styret opplever at dette har vore svært nyttig, og Pelagisk Forening veit at dei blir lytta til. Styret takkar både to.

Pelagisk Forening har òg bede om å få delta i den blanda norsk-russiske fiskerikommisjonen. Kommisjonen fastset, og fordeler kvotane på felles bestandar i Barentshavet. I skrivande stund er deltaking ikkje avklart.

FUR

I år som tidlegare år har Pelagisk Forening delteke i Fagleg utval for ressursforskning (FUR). Gjennom FUR har Pelagisk Forening mellom anna arbeidd for at HI prioriterer loddetokt i Barentshavet, forskning på dei største bestandane i pelagisk sektor, torsk, og sjøpattedyr.

FUR har òg vore engasjert i saker om vindturbinar sin innverknad på fiskeri.

Styret takkar Rose Mari Berge for det gode arbeidet ho gjer i FUR.

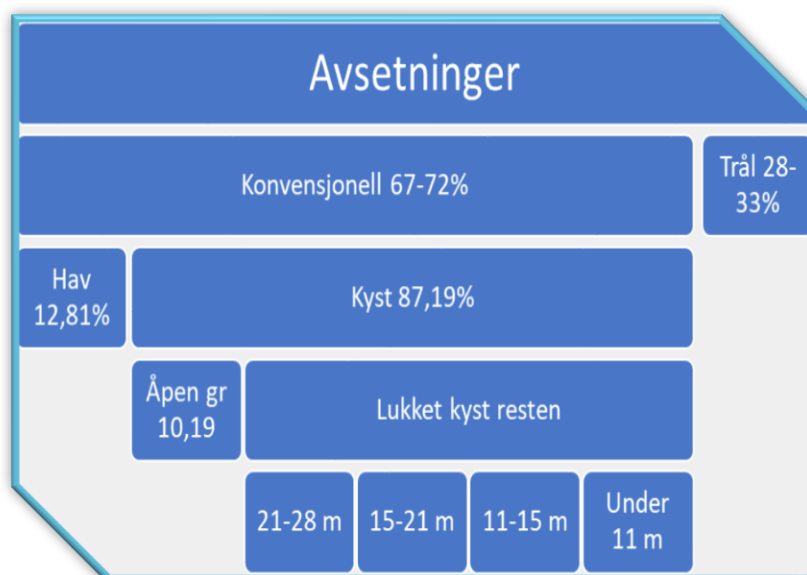
Kvotemelding 2

Kvotemeldinga ble omsider lagt fram i Tromsø 12. januar 2024, og Pelagisk Forening var til stades og deltok i debatten i forbindelse med framlegginga av meldinga. Pelagisk Forening er nøgd med forslaga om at strukturkvotar skal gå tilbake til gruppene, at det ikkje blir samanslåing av pelagisk trål og ringnot, ikkje ressursrenteskatt, gjeninnføring av trål- og sildestigen m.m.

Styret meiner at forslaget om «modell X» er unaudsynt komplisert og strukturdrivande. Forutsetninga, ved innføring av strukturvoteordningane, var at dei skulle gå tilbake til grunnkvotane når avtaletida var ute.

«Modell X» er òg komplisert. Difor har sekretariatet tilbode medlemmane «ein til ein-møte» med gjennomgang av kva verknadar «modell X» har for deira reiarlag.

Styret konstaterer at forslaget om grenser for maksimalt eigarskap i kystflåten er uklart, og det er framleis usikkerheit om grensene skal gjelde på selskapsnivå i tillegg til for enkeltpersonar.

Grafisk fremstilling av den opprinnelige trålstigen.
Illustrasjon: Pelagisk Forening

Styret meiner òg at konsekvensutgreiingane burde vore fleire, og betre.

Etter at kvotemeldinga blei lagt fram har Pelagisk Forening mellom anna fremja sine synspunkt for næringskomiteen på Stortinget, og direkte til stortingspolitikarar.

Sekretariatet

Sekretariatet har bestått av dagleg leiar Mariann Frantsen, advokat Ask Økland, og seniorrådgjevar Mia Høgi. Styret er tilfreds med servicen sekretariatet yter til styret og medlemsreiarlaga.

Styret takker alle medlemmar, samarbeidspartar og tilsette for godt samarbeid.

Bergen, 19. mars 2024

Kristian Sandtørv
styreleder

Marit Hamre
styremedlem

Torbjørn Veia
styremedlem

Kristine Kristoffersen
nestleder

Eirin Roaldsen
styremedlem

Roy Skaar
styremedlem

Vidar Holm
styremedlem

Delte bestander i Nord-Atlanteren

Av Mia Høgi

Nord-Atlanteren er hjem for de viktigste norske pelagiske bestandene. Ironisk nok har vi til tross for krig og sanksjoner klart å beholde fiskeriavtalen med Russland. Burde det ikke være mye lettere å bli enig med våre mye mer vennlige kyststatsnaboland i vest? I denne teksten skal vi se på historikk, utvikling og utfordringer med forvaltningen av NVG-sild og makrell.

Regelverket

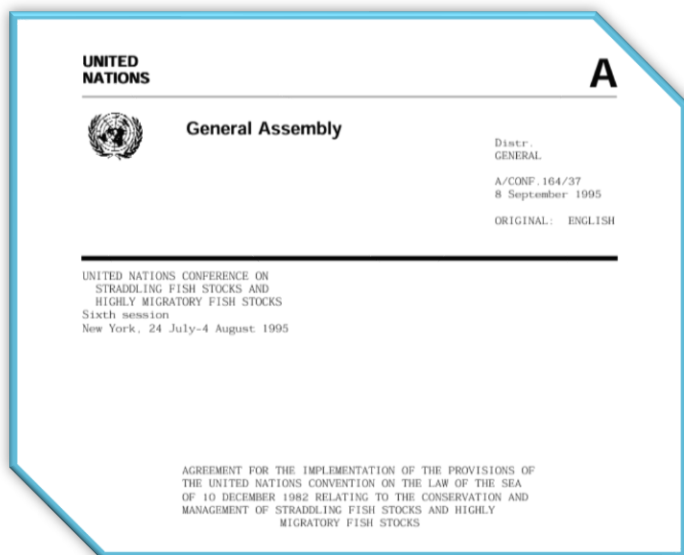
Regelverket for fiskebestander som deles av flere land enn to finner man i UNCLOS og UNFSA. UNCLOS er forkortelsen for United Nations Convention of the Law of the Sea, Havrettskonvensjonen på norsk, og UNFSA er United Nations Fish Stocks Agreement.

Havdrøn med makrellkast. Foto: Roar Bjånesøy/Norges Sildesalgslag

Arbeidet med Havrettskonvensjonen startet i 1973. Det ble ikke enighet om en avtale før i 1982 som fikk virkning fra 1994. Det tar lang tid i FN systemet. På grunn av utfordringer

med fordeling av rettigheter til fiske, og implementering av nye aktører, sammen med uklar formulering og tolkning i noen av artiklene i Havrettskonvensjonen startet arbeidet og implementeringen av UNFSA som ble signert i 1995, og som fikk virkning fra 1995. UNFSA legger føringer for hvordan «straddling stocks», altså grenseoverskridende og/eller

migrerende bestander, skal forvaltes mellom nasjonene, også de som befinner seg utenfor kyststaters jurisdiksjon. Det vil si at forvaltningen av makrell og NVG som vi deler med andre land, må skje etter regelverket i UNCLOS og UNFSA. UNFSA krever at kyststater som deler bestander må samarbeide om forvaltningen av bestanden. Dette må skje med et langsiktig perspektiv gjennom bærekraftig forvaltning og en føre- var tilnærming, samtidig som man skal unngå skade eller negativ påvirkning på miljøet. Med andre ord det samme som formålet med havressursloven.

For å bli med i forvaltningen av en bestand må man etter avtalen defineres som en kyststat. Det vil også si at det er bestemmelser for hvordan nye land skal defineres som en kyststat.

Artikkel 7 i UNFSA bestemmer noen av vilkårene for hva som skal hensyntas når man fordeler andeler i bestanden. Artikkel 7, 2 d sier at statene skal:

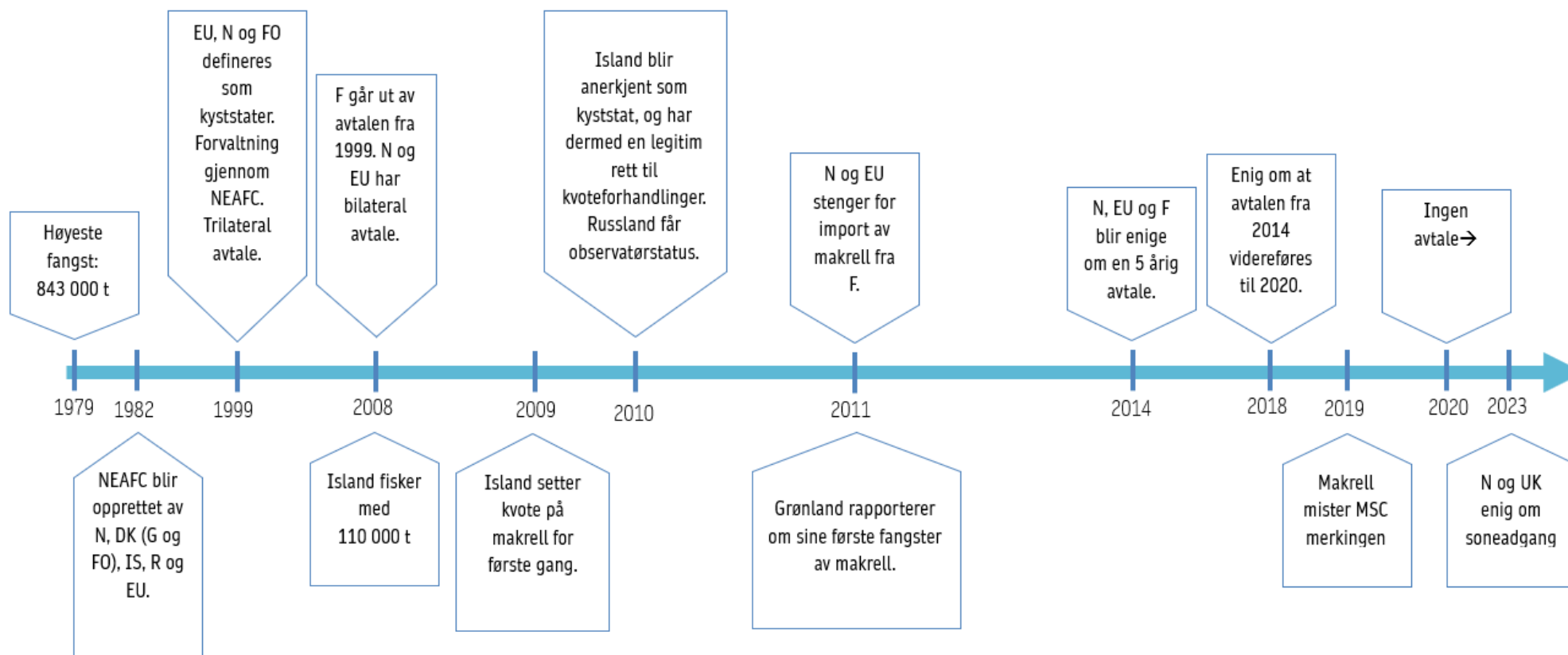
Take into account the biological unity and other biological characteristics of the stocks and the relationships between the distribution of the stocks, the fisheries and the geographical particularities of the region concerned, including the extent to which the stocks occur and are fished in areas under national jurisdiction.

I fordelingen av en bestand skal man derfor (min tolkning og oversettelse):

- Ta hensyn til bestanden og dens biologi, og andre biologiske karakteristikk av bestanden,
- Man skal se hen til den geografiske fordelingen av bestanden og fiskeriet,
- Samtidig som man ser på de geografiske særegenhetene ved regionen man er i,
- Og hvordan utbredelsen er, og hvor mye som blir fisket innenfor nasjonal jurisdiksjon.

Og med det ser man også utfordringene. Man er pålagt å samarbeide, men reglene for samarbeidet er vage og uklare. Hver og en av disse kulepunktene er åpen for både tolkning fra hver enkelt, og det er også opp til hver enkelt hvordan de forskjellige skal vektlegges. Det er derfor en skjønnsutøvelse fra hver og en kyststat hvordan den tolker og vektlegger hver av disse punktene. Dette blir veldig tydelig i forhandlingene om makrell og NVG sild.

Tidslinje makrell

Makrell

Makrellen er en bestand som må forvaltes gjennom det internasjonale regelverket over. De siste 30 årenes historikk for forvaltningen av makrell har vært en rekke uenigheter.

Fugler på makrellfeltet. Foto: Roar Bjånesøy/Norges Sildesalgslag

North East Atlantic Fisheries Commission, NEAFC, ble opprettet i 1982. Den består av Danmark, for Grønland og Færøyene, EU, Island, Norge, Russland og Storbritannia og skal forvalte grenseoverskridende og migrerende bestander i Nordøstatlanteren.

I 1999 ble EU og Norge enig om at Færøyene er en kyststat på makrell, det ble enighet om en trilateral avtale. Dette kom i stand etter et forslag fra de tre i NEAFC på grunn av ekspansjon i det uregulerte fisket etter makrell i internasjonalt farvann. Russland og Island stemte imot forslaget til reguleringen. Den trilaterale avtalen ble gjeldende fra år 2000. I flere år på begynnelsen av 2000-tallet var det etter denne avtalen enighet og stillhet i lang tid om makrellen.

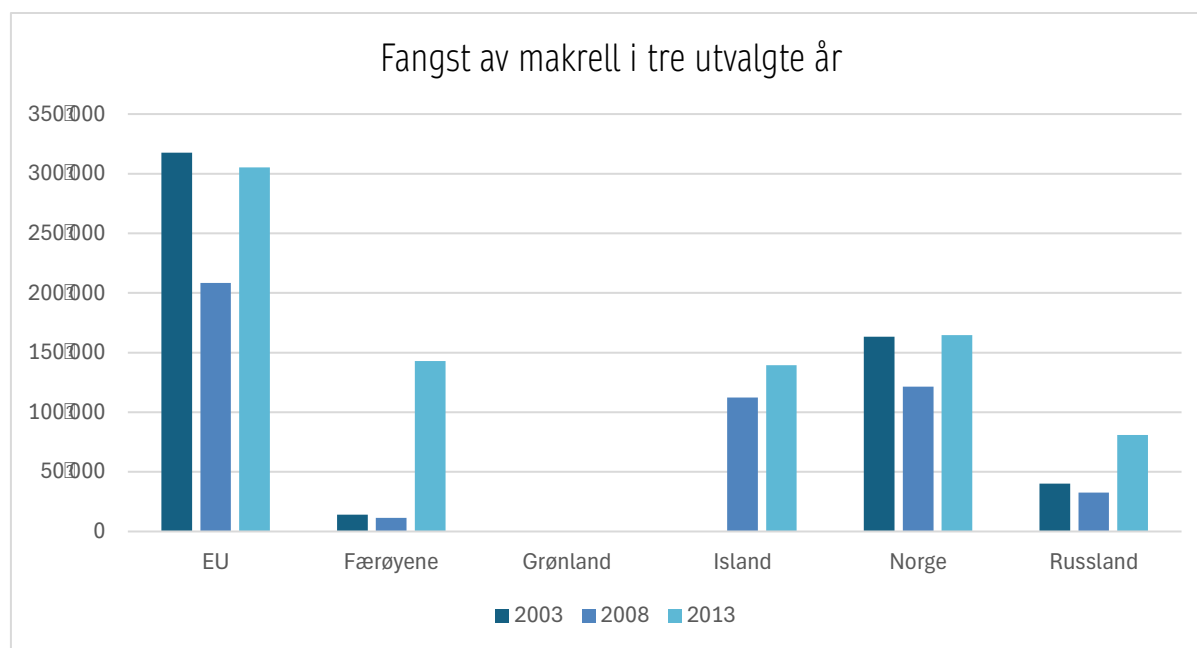
Makrell har vært sett i islandske farvann siden 1895. Frem til og med 1996 var det bare sporadisk før det økte gradvis fra 20 tonn i bifangst i 2002 til 1700 tonn i 2006. I 2008 fisket Island 110 000 tonn i egen sone. Norge fisket selv 88 000 tonn i egen sone, og totalt 121 000 tonn. Totalt fisket alle 486 261 tonn i 2008. Det islandske fisket var derfor et betydelig innhogg i totalkvoten, og ble ansett som et overfiske.

I 2008 går Færøyene ut av den trilaterale avtalen fra 1999. De vil ha en større andel. Makrellen fikk en betydelig større utbredelse, både i Norge og hos de andre landene i Nord Atlanteren. Leif Nøttestad og Kjell Rong Utne skriver:

Makrellen har i samme periode økt utbredelsen under beiteperioden om sommeren fra 1 million km² til over 3 millioner km², og hatt en dobling av tettheten fra 1,5 tonn/km² til >3

tonn/km².

Norge EU blir derfor enig om en bilateral avtale fra 2010. 2010 er første året Island anerkjennes som en kyststat, og dermed kan delta i kvoteforhandlingene. Island har dermed oppfylt UNFSA artikkel 11. Russland får samtidig observatørstatus.

Fangst av makrell i tre utvalgte år: Island sin fangst i 2003 er på bare 122 kg og blir derfor ikke synlig i figuren. Man ser tydelig Island sitt inntog i makrellfisket. Illustrasjon: Pelagisk Forening. Tall fra NEAFC

Forhandlingene fortsetter i 2011 sammen med Island, uten enighet. Samme år rapporterer Grønland om sine første fangster av makrell.

Til tross for mange runder med forhandlinger mellom 2010 og 2014 blir man ikke enig om en avtale. I 2014 klarer Norge, EU og Færøyene igjen å bli enig om en avtale som skal gå i 5 år. I 2018 blir de samme landene enig om å videreføre avtalen til 2020.

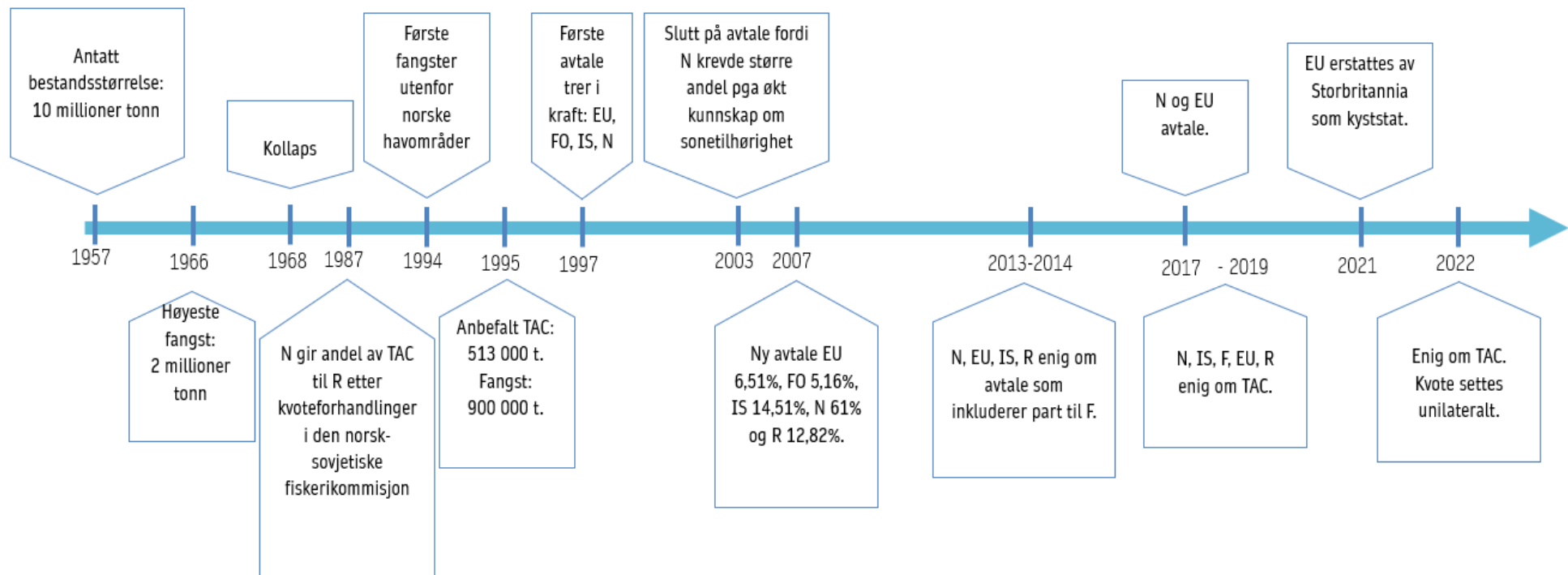
I en folkeavstemming i juni 2016 bestemmer britene seg for å gå ut av EU. Brexit er et faktum fra 31. januar 2020. Som følge av dette blir Storbritannia definert som kyststat og det er ytterligere en part til og bli enig med om forvaltningen.

Norge ønsket å videreføre avtalen fra 2014, og inkludere Storbritannia i denne. For Norge sin del var soneadgang en vesentlig del av denne, og det ønsket ikke Storbritannia.

Fra og med 2021 til i dag har det derfor ikke vært noen felles kyststatsavtale på makrell. Norge har satt kvote tilsvarende 35 % av rådet.

Til tross for omfattende møtevirksomhet og forhandlinger har det ikke vært en avtale på makrell siden 2021. Norge har, som de andre landene, satt egne kvoter. Norge begrunner sin andel på 35 % på sonetilhørighet. Bortsett fra gjensidig soneadgang med Storbritannia i 2023 har Norge måtte fiske sin andel av makrell i egne farvann.

Tidslinje NVG sild

NVG sild

Forvaltning av NVG sild var allerede en diskusjon mellom Norge og Sovjetunionen i 1956. Bestandsstørrelsen var målt til å være høy og fangstene økte. Man så likevel at bestanden ikke ville tåle det økte fisketrykket, og utfordringen ble reist på ICES møte i 1957. De norske forskerne hadde målt bestanden til 40 millioner tonn og mente det ikke var grunn til bekymring. Det viste seg i ettertid at det var feil med den norske bestandsmodellen, noe som ble veldig tydelig utover 1960 tallet da fangstene falt drastisk nedover.

Endre Dyrøy på sildefiske (Nordsjøsild denne gang). Foto: Roar Bjånesøy/Norges Sildesalgslag

Kollapsen i

bestanden medførte kraftige kvotereduksjoner, reguleringer av minstemål og at det ble forbudt å levere NVG sild til fiskemel og -olje. Det var også stengt for fiske i enkelte år.

Bestanden økte, og med økende bestand ble utbredelsen også større. I 1994 ble det meldt om de første fangstene i havområder utenfor norsk jurisdiksjon. Med det kom også spørsmålet om felles forvaltning. Russland fikk en andel av norsk TAC i 1995, Island ønsket

Harto. Foto: Calum Gray/Marine Traffic

det samme, men fikk ikke. I 1995 ba derfor EU, Russland og Færøyene ba om konsultasjoner. Norge var motvillig fordi vi hadde brukt lang tid og ofret mye for å bygge opp bestanden, og man var bekymret for om man åpnet for fiske fra andre land ville alle tiltak for å bygge opp bestanden være forgjeves.

Men, presset var stort og en avtale kom på plass i mai 1996, gjeldende fra 1997, mellom Norge, Russland, Island og Færøyene. I desember samme år ble EU også en del av den avtalen. Man kom kort tid etter det igjen

til enighet om en avtale for områdene utenfor nasjonal jurisdiksjon.

I 1997, 1998, og 1999 gjelder avtalen fortsatt. Men det er uenighet mellom landene. Norge og Island ville følge kvoterådet fra ICES, mens Russland, Færøyene og EU ville sette en høyere kvote. I 2000 endret bilde seg noe og EU fulgte Norge og Island. I disse årene var man enig om andel av TAC: 57 % til Norge, 14 % til Russland, 5 % til Færøyene, 16 % til Island og 8 % til EU.

Per 22.3.2024 «gamle» Havsnurp på fiske. Foto: Olav Endre Drønen/Norges Sildesalgslag

I 2002 mente Norge at migrasjonen og sildens sonetilhørighet i Norge hadde økt, og satt prosentandel til 61 % til skade for Island. Norge mente at soneadgangen burde tilsi en 70 % andel, ettersom sildens migrasjonsmønster gjorde at den tilbrakte svært mye tid i norske havområder, ca. 80 % av tiden. Deler av kravet om en 70 % andel var også begrunnet i altfor lav andel fra avtalen i 1996.

Det ble ingen felles avtale i 2003, 2004, 2005 og 2006. Det ble derimot inngått bilaterale avtaler med EU, Færøyene og Russland i 2003, med Russland i 2004 og 2005, og tosidig avtale med Russland og EU i 2006.

I 2007 ble det igjen enighet med Russland, EU, Island og Færøyene om en avtale. Denne ga Norge en andel på 61 %. Denne avtale ble videreført i 2008, 2009, 2010, 2011, og 2012.

I 2013 derimot ba Færøyene en større andel, og de andre landene var uenig. Avtalen fra 2007 ble opphevet, og de andre landene inngikk derfor en avtale, der Norge beholdt sin 61 % andel, og man la til grunn en andel til Færøyene lik avtalen fra 2007. Dette ble videreført i 2014. Det ble da også enighet om å kartlegge bestandens sonetilhørighet.

Rapporten om sonetilhørighet løste lite. Det ble derfor ingen avtale i 2015 og 2016.

I 2017, 2018, 2019, 2020 og 2021 ble Norge og EU enig om en avtale på NVG og kolmule. I disse årene var kyststatene enig om TAC, men andelene var man ikke enig om. Norge la til grunn en stigende andel fra det opprinnelige 61 % til 76 % i 2020 basert på rapporten om sonetilhørighet.

Skår Senior. Foto: Calum Gray/Marine Traffic

Havforskningsinstituttet, i samarbeid med andre, la i 2020 frem en ny rapport om sonetilhørighet som skulle legge grunnlaget for en ny avtale.

I 2021 ble Storbritannia erstattet av EU som kyststat for NVG sild.

I 2022, 2023 og 2024 ble det enighet om TAC, men fortsatt ikke om andeler. Norge har besluttet å ta ned sin andel i 2024 fra 76 % til 65,6 %.

Konklusjoner

De fleste årene etter Brexit har vi ikke hatt noen avtale for disse artene. Det at Island ble med har nok endret balansen som var der før. Det samme har nok endringen fra EU til Storbritannia. Flere peker på utfordringer med Island og Færøyene. I de landene står fiskerinæringen for stor del av total sysselsetting og inntekter, det er kort mellom fartøy, rederi, organisasjon og myndighetspersonene som sitter i forhandlingene og skal bestemme. I stor grad kan man sette likhetstegn mellom meningen i organisasjonene i de landene og myndighetenes synspunkt. Dette er nok utfordrende. Endringen i utbredelsen av særlig makrellen bidrar nok også til vanskelighetene. Når samtidig NVG sin betydning blir mindre får nok det også virkning for makrellens betydning. At bestandene har vært store gjør nok

Roaldsen. Foto: Calum Gray/Marine Traffic

også at det er mindre tvang til å bli enig: det har ikke vært fare for kollaps i bestanden. Norge har også fått sin del kritikk for, hvertfall tidligere, å være ganske så firkantet i sin holdning til nykommerne.

For å bli enig om fordeling av kvote må landene faktisk bli enig i hvordan kravene til fordeling fra UNFSA skal tolkes, og vektlegges. Dette har vært, og vil også i fremtiden være vanskelig. Økende utslipp på grunn av manglende avtaler og minskende bestandsstørrelse kan muligens tvinge frem en mer enhetlig holdning blant kyststatene. Det er hvertfall lov å håpe, på enighet altså.

Kilder

Leif Nøttestad og Kjell Rong Utne: Makrellens vandringar – historisk ekspansjon i Norskehavet de siste 10 år, *Naturen*, Vol. 140, Utg. 6

Meldinger til Stortinget om Norges fiskeriavtaler, og fisket etter disse avtalene. Alle hentet fra regjeringen.no

Trond Bjørndal og Nils-Arne Ekerhovd: Management of Pelagic Fisheries in the North East Atlantic: Norwegian Spring Spawning Herring, Mackerel and Blue Whiting, SNF Working Paper No. 13/13, 2013

Elin H. Sissenes og Trond Bjørndal: Climate Change and the Migratory Pattern for Norwegian Spring-Spawning Herring – Implications for Management, SNF Working Paper No. 14/04, 2004

Østhagen, Andreas; Spijkers, Jessica; Totland, Olav Anders: Collapse of cooperation? The North-Atlantic mackerel dispute and lessons for international cooperation on transboundary fish stocks, *Maritime Studies* (2020) 19:155–165

Statistikk fra NEAFC, <https://www.neafc.org/catch>, hentet 21.3.2024

Kolbrún María Elfarsdóttir: The Atlantic mackerel (*Scombrus scombrus*) conflict in the Northeast Atlantic – The Icelandic perspective, Master Thesis in Fisheries and Aquaculture Science, Norwegian College of Fisheries Science, 2020

PELAGISK FORENING

© Pelagisk Forening 2024

